

Хірін Є.А.
Науковий керівник: к. мист. н., доц. Дрожжина Н.В.
Харківський національний університет мистецтв ім. І. П. Котляревського

МУЗИКА ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН ПРИФРОНТОВОГО МІСТА В УМОВАХ ВІЙНИ

Духовну культуру сучасного міста неможливо уявити без музики. Музика в усі часи супроводжувала міське життя, допомагала, розважала, виховувала містян. Не є виключенням Харків, який всю свою історію має міцні музичні традиції, власні музичні школи і видатних виконавців. Але музичне життя прифронтового міста в умовах війни має свої особливості, а музика набула нових ролей і сенсів.

Музичне життя прифронтового міста формується в специфічних умовах і суттєво відрізняється від мирного часу. Насамперед зазнав трансформації простір проведення таких мистецьких подій, як концерти, музичні вистави, презентації нових музичних проєктів. Традиційні концертні зали й театральні сцени поступилися невеликим, часто тимчасовим локаціям – укриттям, підвальним приміщенням міських будівель, де функціонують мистецькі кафе та волонтерські культурні осередки. Обмежений простір передбачає нечисленну аудиторію, що надає музичним подіям камерного характеру, створює атмосферу близькості та безпосередньої взаємодії між виконавцем і слухачем. У таких умовах змінюється саме сприйняття музики, яка набуває особливої емоційної глибини та інтимності.

У прифронтовому місті кожен концерт, сольний виступ або поява музичного гурту перетворюється на значущу культурну подію. Участь у таких заходах, як правило, передбачає попередню реєстрацію та благодійний внесок, оскільки зібрані кошти спрямовуються на підтримку фронту, що перебуває в безпосередній близькості. З міркувань безпеки в міському просторі відсутня реклама мистецьких подій, а забезпечення захисту глядачів і музикантів стає визначальним чинником організації музичного життя.

У воєнних реаліях Харкова музика перетворилася на важливий внутрішній ресурс для людей, які щоденно живуть під загрозою смерті. Вона супроводжує особистість у найтяжчі моменти існування, підтримує психологічну стійкість, допомагає не втрачати надію та зберігати віру в перемогу. Для харківських митців музичне мистецтво набуло значення символічної форми спротиву, специфічного засобу боротьби за збереження міського культурного простору, людського життя та функціонування музичних закладів вищої освіти.

Однієї з ключових музичних локацій міста в умовах війни став Харківський метрополітен, його простір стає місцем проведення святкових подій і концертних програм, приурочених до Різдва, Нового року, Дня Незалежності України, Дня міста. На різних станціях для мешканців Харкова виступають творчі колективи студентів мистецьких закладів освіти, ХНАТОБ імені М. В. Лисенка, Харківської філармонії, а також військові оркестри.

Ці концертні заходи є відкритими для широкої аудиторії, не потребують придбання квитків і традиційно збирають численних слухачів. Особливою популярністю користуються виступи студентів кафедри музичного мистецтва естради та джазу ХНУМ імені І. П. Котляревського, у виконанні яких звучать відомі зразки світової джазової класики. Завдяки таким ініціативам харківські музиканти сприяють підтриманню моральної стійкості містян, розширюють їхнє уявлення про класичну, народну та джазову музичну спадщину й водночас презентують високий рівень власної виконавської майстерності.

Музика й війна постають як антагоністичні виміри людського буття: одна несе знищення, інша – оновлення і віру. Проте навіть за умов небезпеки і страху музичне мистецтво здатне долати шум бойових дій, утверджуючи думку про те, що в найтяжчі періоди історії людина не втрачає своєї людяності, а її внутрішній світ продовжує шукати рівновагу та гармонію.